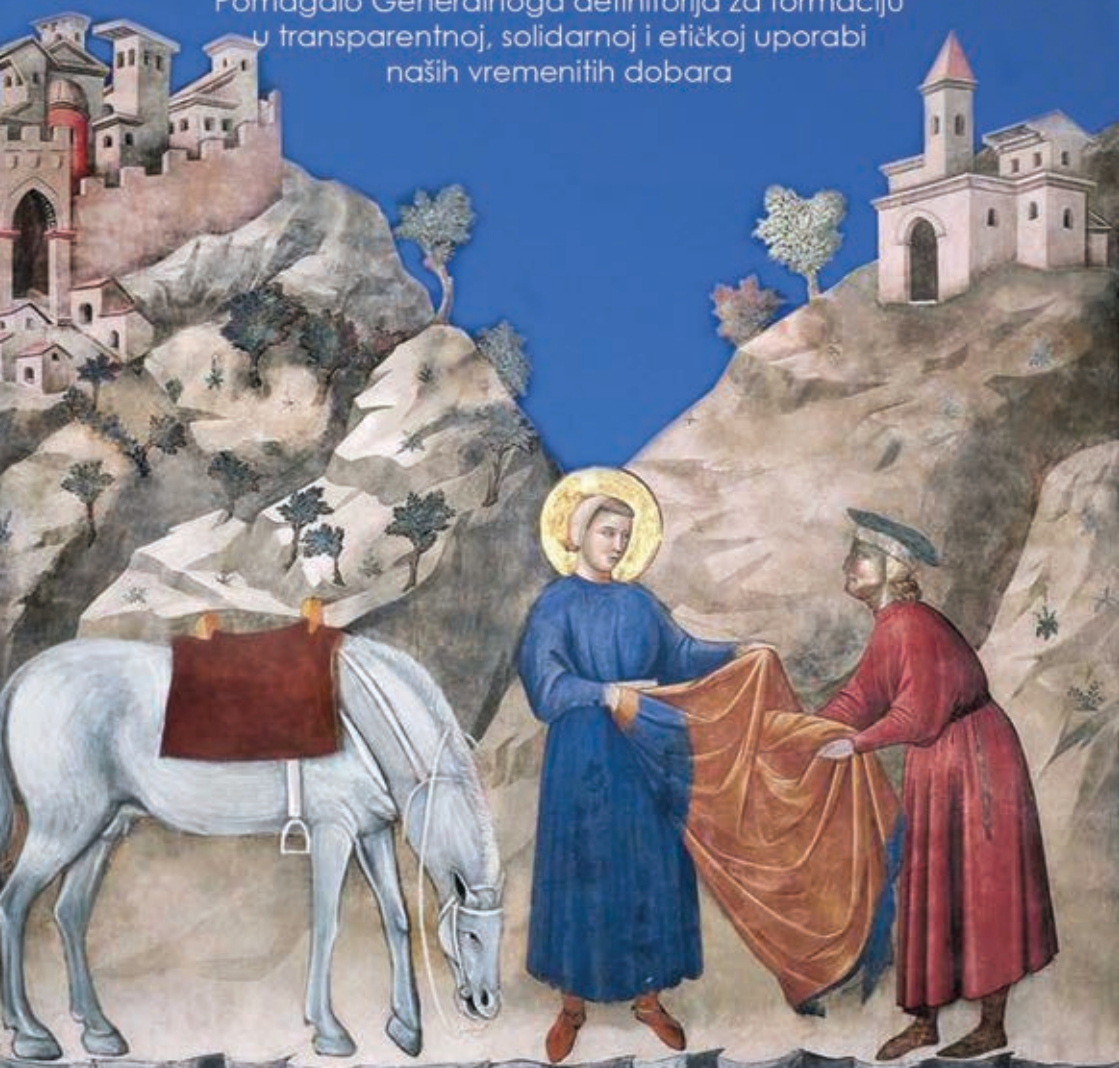

FRANJEVAČKI NAČIN UPRAVLJANJA VREMENTIM DOBRIMA

Pomagalo Generalnoga definatorija za formaciju
u transparentnoj, solidarnoj i etičkoj uporabi
naših vremenitih dobara

FRANJEVAČKI NAČIN UPRAVLJANJA VREMENTIM DOBRIMA

Pomagalo Generalnoga definitorija za formaciju
u transparentnoj, solidarnoj i etičkoj uporabi
naših vremenitih dobara
(Usp. Generalni kapitul OFM 2009., Nalog 54)

Generalna kurija OFM
Rim, 2014.

Copertina: Giotto
Impaginazione: fr. Joseph Magro per Ufficio Comunicazioni OFM

PREDGOVOR

Predraga braćo,
Gospodn vam dao svoj mir!

U završnom Dokumentu Generalnoga kapitula 2009., *Nositelji dara Evanđelja*, kapitularci su izjavili da bi svaki dokument što ga izdaje Kapitul trebao biti poruka “koja nadahnjuje i animira svakidašnji život braće više nego li neki doktrinarni dokument” (*PdV*, 2). Uz to tvrde da žele smjestiti same sebe i svu braću “u kontekst života, potreba, pitanja i izazova naših naroda ” (*PdV*, 4). I sve to biva potvrđeno u br. 30 istoga Dokumenta, gdje se čita: “Duhovnost koja hrani naš život i poslanje nikad nije tuđa životu naših naroda i onom što se tiče života”. Jedna od najozbiljnijih briga članova Kapitula tiče se „etičke i solidarne upotrebe financijskih sredstava” (*PdV*, 30), tema koja je iskočila u središte pozornosti kao posljedica kolapsa globalne ekonomske strukture, koji je započeo 2008., i njegovih stalnih negativnih posljedica u svakom dijelu svijeta.

Upute koj se tiču etičke upotrebe financijskih sredstava nalaze se u nalozima 43, 54 i 55 Dokumenta *Nositelji dara Evanđelja* i održavaju širu zabrinutost koja se odnosi na ekonomsku djelatnost i na ulogu etike u promicanju općega dobra, kako je izričito ponavljala Crkva u svom socijalnom nauku. Te iste problematike već je istražila Unija generalnih poglavara 2002. godine, u Dokumentu s naslovom *Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas*. Godine 2011., Papinsko vijeće pravde i mira, u svom promišljanju o svjetskoj ekonomiji naslovljenom *Za reformu međunarodnog financijskog i monetarnog sustava u perspektivi javne vlasti s univerzalnom kompetencijom*, tvrdi da “ekonomska i financijska kriza koja vlada svijetom poziva sve, osobe i narode, na duboko razlučivanje kulturalnih i moralnih načela i vrijednosti koji su u temelju društvenoga suživota. No ne samo to. Kriza obvezuje privatne djelatnike i javne vlasti kompetentne na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini na ozbiljno promišljanje o uzrocima i o rješenjima političke, ekonomske i tehničke naravi“. I nedavno papa Franjo, u svojoj Aspostolskoj pobudnici *Evangeliij gaudium* (studenj 2013.) jasno tvrdi da etika i ekonomija ne

mogu ostati odijeljene, nego trebaju biti i djelovati ujedinjene u promicanju općega dobra (usp. br. 52-60, 203-207 *et passim*).

Ovo pomagalo nastoji obrađivati sve te brige i osobito je odgovor na *Nalog 54*. Generalnoga kapitula koji zahtijeva “plan za početnu i trajnu formaciju koji bi poučio jedinice Reda u temama transparentnosti, solidarnosti i etike što se tiče ekonomije” (*PdV, Nalog 54*). Generalni definatorij hoće ponuditi ovo pomagalo kao izvor razmišljanja i kao izazov za svu braću, da bi moglo koristiti posvuda u trajnoj formaciji i u onoj početnoj.

Posebna moja zahvalnost ide Generalnom uredu pravde, mira i očuvanja stvorenoga i Generalnom ekonomu za njihov temeljni doprinos u izradi, kao i mnogoj drugoj braći i članovima Generalnoga definatorija, koji se predložili korisne sugestije i komentare.

Želimo da nam ovo razmišljanje mogne pomoći da vjernije živimo svoje evanđeosko zalaganje u franjevačkom stilu kroz etičku upotrebu vremenitih dobara u korist siromašnih.

Rima, 1. svibnj 2014.

Blagdan Svetoga Josipa Radnika

Fr. Michael Anthony Perry, OFM
generalni ministar

Prot. 104698

Uvod

Ekonomska tema je veoma važna za nasljedovanje Isusa i Franje. Kroz ekonomiju prolaze temeljni izbori našega života koji bi trebali biti označeni zavjetom siromaštva koje smo zavjetovali i stilom skromnoga, bratskoga i solidarnoga života. Dijelimo ono što su generalni poglavari potvrdili: “Ne može se poduzeti proces ponovnoga oživljavanja nekoga redovničkoga instituta a da se ne posveti osobita pozornost evanđeoskoj uporabi dobara. Također s obzirom na njih, naime, treba govoriti sa kreativnom vjernošću. Bez sumnje, naši projekti ponovnog utemeljenja ostat će čiste tlapnje ako se ne odraze na naš način stjecanja dobara, na vidik financijskog upravljanja, na količinu dobara koje zgrćemo, na uporabu koju činimo s našim posjedom, s našim novcem i na način na koji uzajamno dijelimo ono što posjedujemo. Uspjeti da koristimo svoja ekonomska vremenita dobra u korist poslanja i u poštivanju evanđeoskih vrijednosti je važna briga koja se tiče našega redovničkoga identiteta danas, i vjerodostojnosti svjedočanstva koje dajemo”¹.

Zavjet siromaštva, naime, ne tiče se samo stila života, nego također solidarnosti sa siromasima. U mjesecu ožujku 2014. godine papa Franjo je na to podsjetio sve generalne ekonomie u svojoj *Poruci* sudionicima Međunarodnoga simpozija na temu *Upravljanje crkvenim dobrima institutâ posvećenoga života i družbi apostolskoga života u službi “ljudskoga – humanum” i poslanja Crkve*: “Pred nesigurnošću u kojoj živi najveći dio muškaraca i žena našega vremena, jednako kao i pred duhovnim i moralnim krhkostima tolikih osoba, napose mladih, kao kršćanska zajednica osjećamo se prozvanima”. I nastavio je Franjo govoreći: “Instituti posvećenoga života i družbe apostolskoga života mogu i trebaju biti subjekti protagonosti i aktivni u življenju i svjedočenju da *načelo besplatnosti (gratuitas) i logike dara* nalaze svoje mjesto u ekonomskoj aktivnosti. Utemeljiteljska karizma svakog instituta je upisana s punim pravom u tu “logiku”: u logici *biti - dar*, kao posvećeni, dajte svoj istin-

¹ 60. Skupština USG (2002.), *Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas*, Uvod, 1.

ski doprinos ekonomskom, društvenom i političkom razvoju [...] Instituti posvećenoga života i družbe apostolskoga života su uvijek bili pro-ročki glas i živo svjedočanstvo novosti koja je Krist, suobličenja Onome koji se je učinio siromašnim obogaćujući nas svojim siromaštvom. To siromaštvo ispunjeno ljubavlju, solidarnost, uzajamno dijeljenje i ljubav izražavaju se u trezvenosti, u traženju pravednosti i u radosti bitnoga, da upozore na materijalne idole koji zasjenjuju autentični smisao života”.

Svega toga, Bogu hvala, postajemo svaki put svjesniji u našim jedinicama sve dotle da je na našem Generalnom kapitululu 2009. bilo zatraženo da se “*promotri i promiče etička uporaba ekonomskih i prirodnih dobara u životu braće, u njihovu služenju i u društvu*”², i također da “*Generalni definatorij, kroz savjetovanje Generalnog ekonomata i konferencijâ, pripravi plan za početnu i trajnu formaciju koja bi poučila jedinice Reda u temama transparentnosti, solidarnosti i etike što se tiče ekonomije, u svjetlu naše franjevačke duhovnosti*”³.

Upravo tim nalozima Kapitula želi odgovoriti ovo pomagalo koje kani biti sredstvo da u trajnoj i početnoj formaciji možemo razmišljati o tri temeljna kriterija za evanđeosku i franjevačku uporabu ekonomskih dobara: o transparentnost, solidarnosti i etici, da ih bolje prakticiramo i tako postanemo svjedoci vrijednosti Kraljevstva i mogućnosti da se bez dobara, živeći u životu siromaštva i velikodušnosti, može biti sretan. Svjedočanstvo koje bi pokazalo našem društvu alternativni pravac, slobodan od slijepog individualizma i od osobne sebične brige za vlastitu korist, i otvoren za konkretnu solidarnost i pravednost. Došao je, stoga, čas da se istakne formativna valjanost ekonomske dimenzije našega franjevačkoga života.

Pomagalo ima tri dijela. U prvom sažimamo evanđeosko-franjevački temelj uporabe ekonomskih dobara. To nam može pomoći u razlučivanju koje činimo u drugom dijelu o kriterijima za transparentnu, solidarnu i etičku uporabu naših ekonomskih dobara. Treći dio sadrži listiće za osobno i zajedničarsko razmišljanje prvih dvaju dijelova ovoga pomagala. Razmišljanje i uzajamno dijeljenje koji mogu dovesti Brat-

² Generalni kapitul OFM 2009., *Nositelji dara Eanđelja*, Nalog 43.

³ Generalni kapitul OFM 2009., *Nositelji dara Eanđelja*, Nalog 54.

stvo da zauzme odluke da učini kako bi naš život mogao biti onaj “pro-ročki glas i živo svjedočanstvo novosti koja je Krist”, o čemu je govorio papa Franjo u svojoj Poruci generalnim ekonomima.

I. EVANĐEOSKO- FRANJEVAČKI TEMELJ

Ekonomija, etika i solidarnost

Novac i ekonomska dobra su veoma važni za život. Trebamo ih da bismo živjeli, da bismo zadovoljili naše najživotnije potrebe kao što su hrana, odjeća, kuća, zdravlje, formacija, briga za bolesne i stare, također i za druge nužne vidike života kao što su kultura, zabavne aktivnosti i oruđa za rad.

No, u isto vrijeme konstatiramo da ekonomska dobra posve privlače osobe koje se mogu pretvoriti u nekontroliranu želju da imaju uvijek više i da zgrću da bi sebi osigurale život – ali, je li to moguće? ⁴, da bi uživale sve što je moguće, da bi imale moć, ili da bi ispunile ne znam kakvu unutarnju prazninu. Činjenica je da su ljudska bića zbog novca ili zbog prirodnih resursa kojima pribaviti novac (osim moći), kadra izrabljivati druga ljudska bića i ostati ravnodušni pred glađu i bijedom u kojima žive toliki milijuni osoba. Sveti Pavao, u Prvoj poslanici Timoteju, kaže da “*je korijen svih zala srebroljublje*” (6,10), a Ivan Pavao II., u *Sollicitudo rei socialis*, je napisao da su strukture *grijeha* uvedene *isključivom pohlepom*

⁴ “Klonite se i čuvajte svake pohlepe: koliko god netko obilovao, život mu nije u onom što posjeduje” (Lk 12, 15).

za dobitkom i žeđu za vlašću⁵. To je također ponovio papa Franjo koji u Apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* kaže da se jedan od uzroka ekonomije isključenja, nejednakosti i globalizacije ravnodušnosti, “krije u našem odnosu prema novcu, jer mirno prihvaćamo da vlada nad nama i nad našim društvima [...] Klanjanje drevnom zlatnom teletu⁶ našlo je novu i bešćutnu inačicu u klanjanju novcu i u diktaturi bezlične ekonomije lišene uistinu humanoga cilja [...] koja svodi ljudsko biće tek na jednu od njegovih potreba: potrošnju”⁷, i koja “promatra ljudsko biće u njemu samome kao potrošno dobro koje se može koristiti i baciti”⁸. “Težnja za vlašću i posjedovanjem ne pozna granice. U tome sustavu, koji teži proždrijeti sve što stoji na putu stjecanja sve većeg profita, sve što je krhko, poput okoliša, ostaje nezaštićeno s obzriom na interese obogotvorenog tržišta, pretvorenog u apsolutno pravilo”⁹.

Ondje gdje žudnja za vlašću i posjedovanjem postaju vrhovne vrijednosti sve ostaje podložno njima: kriterij kojim se mjere ljudska bića jest njihova sposobnost stjecanja, a ne njihovo vlastito dostojanstvo. Ono što vrijedi je dobitak i profit, a ne dobro osoba. “Iza toga stava krije se odbacivanje etike i odbacivanje Boga [...] Etika, u konačnici, upućuje na Boga koji traži zahtjevan odgovor koji nadilazi okvire tržišnih kategorija. Stoga, kad se njih apsolutizira, Bog se promatra isključivo kao nešto nad čim se nema kontrola, čime se ne može manipulirati, drži ga se čak opasnim, jer poziva čovjeka na njegovo puno ostvarenje i neovisnost o bilo kojem obliku ropstva. Etika, ako nije ideološka, omogućuje da se stvara humanija ravnoteža i društveni poredak”¹⁰.

Etika novac dovodi da služi a ne da upravlja. Stoga Papa poziva “na nesebičnu solidarnost i vraćanje ekonomije i financija na etiku naklonjenu čovjeku”¹¹. U svakom slučaju, mi kršćani i franjevci znamo da je Bog zamaljska dobra stvorio za sve, bez islučivanja, i za nas solidarnost sa siromasima treba biti znak identiteta iz teoloških razloga: jer “u Božjem

⁵ Usp. IVAN PAVO II., *Sollicitudo rei socialis*, 37

⁶ Usp. *Izl 32*, 1-35

⁷ PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium*, 55

⁸ IDEM, 53

⁹ IDEM, 56

¹⁰ IDEM, 57

¹¹ IDEM, 58

srcu siromašni imaju povlašteno mjesto [...] To Božje davanje prvenstva siromašnima ima posljedice u životu svih kršćanskih vjernika, koji su pozvani imati 'isto mišljenje kao i u Kristu Isusu' (*Fil 2,5*)¹²

Već je **Isus iz Nazareta** shvatio da gdje vlada novac i bogatstvo, tu vlada neljudskost i nepravda. Stoga uči da, želi li se ući u kraljevstvo Božje, treba postati siromašni, to jest ne navezani na novac i na materijalna dobra (*blaženi oni koji su izabrali živjeti siromašno jer njihovo je Kraljevstvo nebesko*¹³). On sam je izabrao siromaštvo (*nije imao gdje nasloniti glavu*¹⁴) i poslao je siromašne svoje učenike u misiju¹⁵.

Isus je veoma jasan i radikalno o temi novca. Onom rečenicom "Nitko ne može služiti dvojici gospodara... Ne možete služiti Bogu i bogatstvu"¹⁶, kaže nam da novac može postati bog koji nas može zarobiti i zatim nas učiniti ravnodušnima za potrebe drugih (usp. Prispodobu o bogatašu i siromašnom Lazaru: *Lk 16, 19-31*), ako ne i nepravednima i idolopkionicima, jer nas dovodi do toga da zgrčemo kako bismo se osjetili sigurnijima, umjesto da se pouzdajemo u Boga. Stoga Isus kaže: "Idi, i što imaš prodaj i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom"¹⁷. Dijeliti dobra sa siromasima nije samo pitanje kršćanske etike, nego je to kristološko pitanje ("štogod učiniste jednome od ove moje namjanje braće, meni učiniste!": *Mt 25, 40*), i teološko, jer je volja Božja da zamaljska dobra budu za sve a ne zato da ih neki prisvoje.¹⁸

Sadašnji ekonomski sistem izgrađen na strasti za novcem i na traženju najviše zarade proizvodi teške posljedice: "bogati su sve bogatiji na račun siromašnih koji su sve siromašniji" (Ivan Pavao II.), prezir ljudskoga bića, i razaranje prirode koju se smatra trgovačkom robom. Taj sistem je suprotan Božjemu planu i njegovoj volji. Tim sistemom ne samo da nije moguće služiti Bogu i novcu, nego nije moguće ni služiti čovjeku i novcu.

¹² IDEM, 197-198

¹³ Usp. *Mt 5, 3*

¹⁴ Usp. *Lk 9, 58*

¹⁵ Usp. *Mt 10, 9-10*

¹⁶ *Mt 6, 24; Lk 16, 13*

¹⁷ *Mk 10, 21*

¹⁸ Usp. *Izl 9, 29; Lev 25, 23; Ps 24, 1*

Isus je predložio jedan drugačiji i alternativan način življenja, utemeljen na vrijednostima koje Bog utjelovljuje i promiče i koje evanđelja nazivaju Kraljevstvom Božjim: vrhunska vrijednost je ljudska osoba, njezino dostojanstvo, a ne materijalna dobra koja posjeduje; i ono što nas čini sretnima je ljubav, prevedena u sućut, velikodušnost, solidarnost i darivanje. Samo tako ljudski odnosi mogu postati srdačni, puni poštivanja, pravedni i bratski.

Franjo Asiški uključuje temu o ekonomskim vremenitim dobrima i o novcu u veliku temu *neprisvajanja* tako važnu za njega. Franjin prijedlog života jest živjeti “bez išta vlastitoga”. Takav izričaj Franjo upotrebljava na početku dvaju pravila. Tako naziva evanđeoski savjet ili zavjet siromaštva¹⁹. To je zahtijevalo odreknuće dobara i raspodjelu siromasima kad se je ulazilo u Bratstvo²⁰, i ne prisvajati si ništa, “ni kuće, ni mjesta, niti ikakve druge stvari”²¹. Taj izbor da se živi *bez išta vlastitoga* pojavljuje se jasno u 14. poglavlju *Nepotvrđenoga pravila* koje je naslovljeno *Kako braća trebaju ići po svijetu*: “Kad braća idu po svijetu, neka ništa ne nose na put: *ni kese, ni torbe, ni kruha, ni novca, ni štapa. I u koju god kuću uđu neka najprije reknu: Mir kući ovoj. I neka u onoj kući ostanu, jedu i piju što se kod njih nađe. Neka se ne opiru zlomu, nego ako ih tko udari po obrazu, neka mu pruže i drugi. I tko im otima gornju haljinu, neka ne uskrate ni doljnje. Neka dadnu svakome tko od njih ište; i ako tko otima njihovo, neka ne traže natrag*”²² *Neprisvajanje* nadilazi materijalno siromaštvo – ono mu je duboka dimenzija – i modelirano je po samoizvlašćivanju (kenozi) Krista i po činjenici da je samo Bog gospodar svega, i mi nikada ne možemo rezervirati za nas same materijalna i duhovna dobra koja njemu pripadaju. Naprotiv, trebamo mu ih uzvraćati i priznavati da su sva dobra njegova. Neprisvajanje zahvaća svaku vrstu vremenitih dobara, nepokretnih i pokretnih, ali osobito potpuno iskorijenjenje srca u odnosu na ta dobra. Iskorijenjenje koje ne isključuje umjerenu uporabu onih dobara koja su potrebna za uzdržavanje. Uključuje također neprisvajanje osobnih talenata, vlastitih moranlih vrlina i *uzvracanje*

¹⁹ Usp. PPr 1,1

²⁰ Usp. PPr 2, 5-8

²¹ PPr 6, 1

²² NPr 14, 1-6

istih Gospodinu, jer Bog je darivatelj svakoga dobra, i ako svaka stvar pripada Bogu treba mu biti uzvraćeno sve ono što smo od njega dobili²³.

Uz ono *bez ičega vlastitoga (sine proprio)* na početku *Potvrđenog pravila*, i u 6. poglavlju istoga, koje nalaže *neprisvajanje ničega*, usko se povezuje sa 4. poglavljem gdje Franjo, slijedeći nalog Isusov u slanju u misije svojim učenicima zabranjuje da primaju novac: “Strogo zapovijedam svoj braći da nipošto ne primaju denare ili novac, ni sami ni po posredniku. Neka se ipak samo ministri i kustodi, preko duhovnih prijatelja, marno brinu za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće već prema mjestu i vremenu i hladnoći kraja, kako uvide da treba providjeti u nuždi; uvijek poštujući to da, kao što je rečeno, ne primaju denare ili novac”.

Glavni razlog koji je motivirao taj Franjin rigorizam je evanđeoskog tipa koji ga vodi da doslovno ostvari jedan od zahtjeva nasljedovanja Krista. “U paralelnom tekstu *NPr* 8, 3-6, puno opširnijem, zakonodavac daje različite evanđeoske razloge, kao što je čuvanje od šrktosti i od brigâ ovoga svijeta, smatranje novca kao praha i ispraznosti, da se zbog njega ne izgubi Kraljevstvo nebesko²⁴. To potvrđuje da u Franji postoji, prije svega, teološka motivacija. Stroga zabrana novca je usmjerena da olakša osnivanje Kraljevstva Božjega među ljudima. Iznad svih stvari, manji brat treba staviti svoje povjerenje u očinsku ljubav Božju, treba vjerovati u njegovu providnost i s time davati svjedočanstvo među osobama s kojima zajedno živi²⁵.

No, moguće je da su na njega utjecali također i drugi motivi. Jedan od njih je taj što je Franjo iskusio podjele i nasilja koja je izazvala žeđ za novcem i opasnost za kršćanski život koju predstavlja bogatstvo. Sveti Franjo je oko sebe iskusio đavolsku snagu novca, gledajući kako demon gladu za novcem zasljepljuje osobe.

Drugi motiv je taj da je, u onom datom povijesnom trenutku, samo onaj tko je raspolagao novcem mogao biti “slobodan čovjek”, član građanskoga staleža i ostvarivati vlastita prava, uključujući i ono društvenog sudjelovanja; u protivnom, ne raspolagati novcem značilo je biti odre-

²³ Usp. *NPr* 17,17

²⁴ Usp. *NPr* 8, 1-2.5-6

²⁵ F. URIBE, *La Regola di San Francesco. Lettera e spirito*, EDB, Bologna 2011, p. 156

đeni za društvenu podložnost i marginalizaciju. U povijesnom trenutku u kojemu novac nije bio samo sredstvo izmjene, nego također sredstvo kapitalizacije, “sveti Franjo odbacuje novi ekonomski sustav koji je proizvodio nove siromahe, predstavljajući kao alternativu, bratski način korištenja dobara koji nije uzrokovao žrtve”.²⁶

Danas se ta zapovijed Pravila ne može primijeniti u doslovnom obliku. Ono što nas zanima je duh teksta Pravila, to jest motivacije Franje koji je htio prije svega spasiti malenost. Danas je novac sredstvo međusobne izmjene također i za siromahe. Ono što ostaje na snazi kao temeljni kriterij jest to da uporaba novca i sredstava za održavanje trebaju biti prakticirani na način apostola. Isus je htio da se njegovi učenici ne navezuju na ekonomsku nagradu da to ne bi ugrozilo “besplatnost – gratuitas” njihova evangelizatorskoga zalaganja (ono što su besplatno primili trebaju davati besplatno)²⁷. Ovo je Franjin način gledanja: želi udaljiti od svoje braće svaku žeđ zgrtanja i kapitaliziranja da bi se prepustili u ruke božanske Providnosti i zadržali apsolutnu unutarnju slobodu u svom poslanju za svijet.²⁸

U isto vrijeme, “pred potrošačkom kulturom koja označava sadašnje postmoderno društvo, dobro je ne zaboraviti da je, već u ono vrijeme, Franjo učinio opredjeljenje koje je po sebi uključivalo kritičko stajalište pred tadašnjim društveno-ekonomskim sustavom; bilo je to opredjeljenje za rubne u društvu, za manje”.²⁹

Živjeti bez išta vlastitoga nije cilj samom sebi, nego treba dovesti do uzvratanja svih dobara Bogu jer od njega sva proizlaze³⁰; uzvratanje koje se, po Franji, događa riječima i djelima³¹. Riječima: po pohvali i zahvaljivanju i po poticanju i propovijedanju³². Uzvratanje djelima se ostvaruje

²⁶ J. MICÓ, *Vivir el Evangelio. La Espiritualidad de San Francisco de Asís*, Ed. EL PROPAGADOR TAM., Valencia, 1998, p. 254

²⁷ Usp. Mt 10, 7-8

²⁸ Usp. F. URIBE, *La Regola di San Francesco*, pp. 160-162

²⁹ F. URIBE, *La Regola di San Francesco*, 162-163

³⁰ Usp. Opom 18,2: FF 168

³¹ Usp. Opom 6,3: FF 155; Opom 7,4: FF 156; Opom 21, 2: FF 171; 1PVj 5-10: FF 178/2

³² Usp. C. VAIANI, *La via di Francesco*, Edizioni Biblioteca Francescana, Milano 2008, pp. 75-87

primjerom žviota, radeći bez interesa za nagradu, i u odnosu s bližnjima i osobito sa siromasima: Franjo uzvraća dobra njihovu gospodaru, Bogu, kroz njegove glasnike i predstavnike, a to su siromasi³³. Za Franju je dijeljenje i solidarnost sa siromasima djelo *uzvráćanja*. Jer sva dobra pripadaju Bogu koji ih dijeli s velikodušnošću svim osobama³⁴, uporaba stvari je određena potrebom; stvari su onoga tko ih treba. Za Franju dar plašta siromasima nije jednostavno čin pomoći ili ljubavi, nego *uzvráćanje*, shvaćeno kao pravednost: on se je osjećao tatom ako nije dijelio ono što je imao sa onim tko je to više trebao.³⁵ Tome treba dodati da glavni način Franjina uzvráćanja nije samo onaj da pomaže potrebnima nego radije da uzajamno dijeli stanje siromaha i da ne želi imati više nego brat, kako pokazuju naše *Generalne konstitucije* u članku 66.

³³ Usp. 2Čel 85: FF 672

³⁴ Usp. 2Čel 77: FF 665

³⁵ Usp. 2Čel 87; 92: FF 674; 679

II. KRITERIJI ZA TRANSPARENTNU, SOLIDARNU I ETIČKU UPORABU NAŠIH VREMENITIH DOBARA

Nakon što smo izrekli ono što su Isus i Franjo mislili o materijalnim dobrima i o novcu, i nakon što smo donijeli neke tekstove pape Franje u kojima prikazuje novac koji vlada umjesto da služi, i gdje poziva “na nesebičnu solidarnost i vraćanje ekonomije i financija na etiku naklonjenu čovjeku”³⁶, želimo sići u konkretne situacije našega svakidašnjega života koje se tiču transparentnosti, solidarnosti i etike u uporabi naših dobara, utvrđujući kriterije koji nam mogu pomoći u našem trajnom obraćanju.

Obradit ćemo sljedeće točke: odakle dolazi naš novac; kako ga upotrebljavamo i kako koristimo različita dobra koja imamo; kako štedimo novac.

³⁶ PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium*, 58

1. Odakle dolazi naš novac.

U svijetu ništa nije besplatno, sve se treba platiti: hrana, odjeća, lijekovi i lijekovi, formacija, voda, energija, porezi, itd., zbog čega trebamo tražiti da imamo monetarne resurse. Ali, govoreći o transparentnoj, solidarnoj i etičkoj uporabi ekonomskih dobara, prvo što se treba upitati jest koji je izvor naših novaca. Obično proizlaze iz našega rada, mirovina, subvencija, donacija i prihoda iz kapitala. Analizirajmo svaki vidik.

a. Rad – milost rada - (i mirovine koje su njegova posljedica) trebao bi biti glavni način uzdržavanja tako kako možemo vidjeti u 7. poglavlju *NPr*, u 5. poglavlju *PPr*, i u *Oporuci* 21 i u *GGKK*. 76, 1-2. U oba slučaja (rad, mirovine), “*ipak što god steknu svojim zalaganjem ili na račun Reda, ili dobiju u ime mirovine, pomoći ili osiguranja, stječe se bratstvu*”³⁷. U tom smislu, isključuju se tekući računi, kreditne kartice, novčani fondovi ili vlasništva naslovljena na pojedinu braću bez dopuštenja provincijalnoga ministra i njegova definatorija, niti je etički zadržati za sebe plaće, mirovine i darove.

U toj točki prikladno je podsjetiti također na zalaganje koje sva bratstva, na svim kontinentima, trebaju imati za pošteno samo-uzdržavanje, na način da nadvladaju ekonomske ovisnosti koje rađaju osjećajem manje vrijednosti i stavovima lijenosti. U slučaju sioromašnih jedinica koje trebaju ekonomsku pomoć Reda za formaciju ili za određene posebne situacije, kao što su prirodne nepogode ili bolesti, svi trebamo prakticirati ekonomiju solidarnosti i zajedništva.

b. Subvencije redovito ne predstavljaju problem. Doista, dokument USG kaže da se “trebamo znati okoristiti doprinosima koje različita građanska tijela (nacionalne vlade, UE, nevladine organizacije i fundacije, itd.) i crkvena (tijela biskupskih konferencija, itd.) stavljaju na raspolaganje, nakon prethodnog predstavljanja projekata društvene naravi”³⁸. Sve jedinice koje primaju subvencije iz bilo kojeg izvora, također i iz Generalne kurije, to trebaju učiniti na način da s fondovima upravljaju

³⁷ *GGKK* 79, 2

³⁸ 60. Skupština USG (2002), *Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas*, Dio 6., Kriteriji investiranja, 2.

na transparentan način, brineći se da ih koriste za ciljeve za koje su ih tražili, i da zadovolje zahtjevima agencija fondova na kraju projekta.

c. Što se tiče **donacija** treba učiniti pažljivo razlučivanje, jer neke su dobre i ne stvaraju probleme, ali druge ne bi trebalo primati, čak ni da bi ih se kasnije dalo u socijalnu svrhu. Neke donacije mogu proizlaziti iz nepravde ili iz “prljavog novca”. Kršćanska tradicija sve od prvih vremena je tražila da Crkva ne prima takve darove³⁹.

d. Što se tiče **prihoda od imovine**, dijelimo konstataciju generalnih poglavlara: “*Postoje provincije ili redovničke družbe koje se već više oslanjaju na koristi i na kamate svojih ulaganja nego li na prihode ili na plaće koje primaju redovnici za svoj rad. Riječ je o novom načinu proizvodnje novca i vrementih dobara*”⁴⁰. Ili se više oslanjaju na doprinose koje rađa turizam, koji sada proživljava posebni trenutak, ili na iznajmljivanje apartmana i drugih zgrada, ili na prihode kuća pretvorenih u hotele. Što reći o svemu tome? To su vjerojatno znakovi bogatstva, budući da malo osoba danas može živjeti od prihoda svoga posjeda. Neki od tih vremenitih dobara koja proizlaze iz investicija, iznajmljivanja, hotela, moći će se prihvatiti ako ih se ulaže u solidarnost, i za pastoral i misije. Ali sigurno se ne može sve uzeti kao valjano. To područje zahtijeva razlučivanje polazeći od našega zavjeta siromaštva. Na primjer, zar ne bismo, kad napuštamo neki samostan, trebali imati u perspektivi mogućnost da ga rezerviramo za neku socijalnu funkciju i ne mislimo samo na izbor ostvarenja prihoda?

³⁹ Sant’Agostino *Discorsi, Omelia 178*, in *Opera Omnia, IV. III/2* Roma, Città Nuova 1990; Giovanni Crisostomo *Omelie sul Vangelo di Matteo/3* Roma, Città Nuova 2003; (in francese) Giovanni Crisostomo *Le Costituzioni Apostoliche, IV,6,1-5* in Metzger Marcel, *Les Constitutions Apostoliques*, t.2, Cerf (Coll. “Sources Chrétiennes” n° 329), Paris 1986, pp. 178-181.

⁴⁰ 60. Skupština USG (2002), *Ekonomijai poslanje u posvećenom životu danas*, Dio 3., § 19.

2. Čemu služi novac i kako ga upotrebljavamo.

Novac u redovničkom životu služi za tri stvari:

- za uzdržavanje redovnika i za strukture uprave i animiranja, i za evangelizaciju i uzdržavanje apostolskih djelatnosti,
- za uzajamno kršćansko dijeljenje i solidarnost,
- za štednju, kao fond pričuve.

2.1. Trošiti

a. Uzdržavanje braće. Temeljno je u našem promišljanju da se zaustavimo da ponovno pogledamo naš stil života. Novac se poglavito koristi da posluži braći u njihovim temeljnim potrebama, uključujući među takve, naravno, potporu i posluživanje starijih i bolesnih i formaciju novih kandidata. Temeljne potrebe su hrana, smještaj, odjeća, one stvari koje su bitne, premda bi ih trebalo upotrebljavati onako kako ih uporabljavaju siromasi da bismo ih mogli više uzajamno dijeliti. No, ima i drugih tipova potreba i dobara koja su potrebna, ali ne bitna, kao sredstva da se dobro obavlja vlastiti posao, kultura, zabava, itd., zbog čega trebamo biti još budniji, jer budući da nisu neophodna nemamo na njih apsolutno pravo, naprotiv, obvezatni smo umjeriti i ublažiti njihovo posjedovanje da bismo “ublažavali bijedu patnika, bili oni blizu ili daleko, i to ne samo od svoga ‘viška’ nego i od ‘nužnoga’”⁴¹. Napokon, trebamo uzeti u razmatranje sva ona suvišna dobra koja nisu bitna za život i nisu nužna za rast pjeđinca. Na njih nemamo nikakvog prava. Sukladno tradiciji Crkve, bilo koje suvišno dobro pripada potrebitima.

Franjevac treba živjeti na skroman i solidaran način⁴² i odricati se svih suvišnih dobara, uključujući i mnoga potrebna, ali ne neophodna dobra, odričući se na taj način prava da zadovolji sve svoje potrebe kad je oko nas toliko siromaha. Riječ je o franjevačkoj temi *uzvratanja*⁴³. U svakom slučaju smatramo da bi naše zvanje i situacija tolikih siromaha u nama trebali izazvati ozbiljan ispit savjesti o previše komotnom *stilu*

⁴¹ IVAN PAVAO II., *Sollicitudo rei socialis*, 31.

⁴² USP. GGKK 66,2, 67, 72

⁴³ Neka se vidi, npr., čl. 72 GGKK koji tumači ono što kažu PPr 6,1i Opor 24.

života, o previše liberalnoj uporabi najsofisticiranijih sredstava, o jasno “svjetovnjačkim” i potrošačkim navikama života⁴⁴.

Evandeosko i franjevačko upravljanje razlučuje prioritete troškova, kada i kako trošiti. Izbjegava suviše troškove, odražava zavjet siromaštva u zajedničkim proračunima, ne samo za ono što se tiče ssskromnosti na razini potrošnje, nego također pokazujući i mjesto koje zauzimaju siromasi u tim brojevima.

Naše siromaštvo treba imati proročki karakter. “Ono snažno osporava idolopoklonstvo mamone, predstavljajući se kao proročki apel u odnosu na društvo koje, u tolikim bogatim dijelovima svijeta, dolazi u opasnost da izgubi smisao za mjeru i sami smisao za stvari. Zbog toga, danas više nego u drugim razdobljima, njegovo prizivanje nailazi na pažnju i među onima koji, svjesni ograničenosti resursa planeta, pozivaju na poštivanje i čuvanje stvorenoga smanjenjem potrošnje, uzdržljivošću, nametanjem nužnih kočnica vlastitim željama. Od posvećenih osoba se dakle traži obnovljeno i snažno evandeosko svjedočanstvo samoodricanja i uzdržljivosti, u stilu bratskoga života nadahnuta kriterijima jednostavnosti i gostoljubivosti, i kao primjer onima koji ostaju ravnodušni pred potrebama bližnjega. To će svjedočanstvo, naravno, biti popraćeno *povlaštenom ljubavlju prema siromasima* i očitovat će se na osobit način u dijeljenju životnih uvjeta s onima koji su razbaštinjeni u najvećoj mjeri”⁴⁵.

Zasigurno, ne može se u isto vrijeme trošiti puno i htjeti puno uzajamno dijeliti sa siromasima. Da bi se moglo dijeliti više treba smanjiti potrošnju. Ali smanjiti potrošnju znači više puta mijenjati stil života, organizirati život na jednostavniji način; na primjer, umjesto da imamo toliko radnika, “neka u našim bratstvima kućanske poslove obavljaju braća sama, i to svi ukoliko je to moguće”⁴⁶.

b. Providejeti fondove za potrebe i službe koje nisu samodostatne. Strukture upravljanja i animiranja su dio života svakoga redovničkoga instituta i prema tome također i našega Reda. Braća zadužena za te službe s punim radnim vremenom neka računaju na drugu braću što se

⁴⁴ Usp. GGKK 67

⁴⁵ IVAN PAVAO II., *Vita consecrata*, 90; usp. VC, 82

⁴⁶ GGKK 80 §1

tiče njihovih osobnih i profesionalnih potreba. Na razini jedinica, bratstva pokrivaju te potrebe; na razini Reda, njih pokrivaju jedinice. Očito je da i na tom području trebaju vrijediti uzajamno dijeljenje i solidarnost.

c. Uzdržavanje apostolskih djela. Dobra na raspolaganju nekog bratstva, neke jedinice ili Reda nemaju drugu svrhu, osim uzdržavanja braće i struktura upravljanja i animiranja, služenja misijama i evangelizaciji, i također formaciji koja je potrebna za poslanje.

Trebali bismo razmotriti mogućnost da ne budemo vlasnici djela u kojima radimo, iz dva razloga: prvo, jer bi to bio znak siromaštva, i na drugom mjestu jer bi to omogućilo veću fleksibilnost i slobodu da možemo napustiti djela kad drugi urgentniji zadaci budu zahtijevali našu nazočnost. Zar ne kaže *Potvrđeno pravilo 6.1*: “Neka braća sebi ništa ne prisvoje, ni kuće ni mjesta ni bilo koje stvari?” I zar čl. 73. GGKK ne tvrdi: “Vlasništvo zgrada i dobara koja su potrebna za život i rad braće neka stvarno ostanu pod vlašću onih kojima braća služe ili dobrotvora ili Crkve ili Svete Stolice?”

Izvorno su se redovi i redovnički instituti nalazili u onim mjestima koja se nazivaju *pustinjom, granicom i periferijom*. Danas se, naprotiv, nalazimo vezani uz vlasništva i uz djela. Jon Sobrino kaže: “Ako redovnički život uključuje, po samoj svojoj naravi, određenu ne-normalnost, onda taj život ulazi u krizu kad teži prema normalnosti, kad više ne živi u pustinji ili na periferiji ili na granici. Redovnik tada osjeća da se nalazi u osobnoj ne-normalnoj strukturi (strukturi zavjeta) a ipak još traži da čini ono što je normalno, kako svi čine. I pita se, može li činiti isto prihvaćajući također normalnu strukturu braka i slobodne odluke⁴⁷. Neće li biti ta “normalnost” jedan od glavnih uzroka sadašnje krize redovničkih zvanja?”

U slučajevima u kojima je Red vlasnik nekog djela dolikuje da **tu bude stvarna i knjigovodstvena odijeljenost između ekonomije Bratstva i ona njegovog apostolskog rada**. To bi moglo zahtijevati neka sredstva koja nikad ne bi mogla biti opravdana u onoj.

Bilo da je Red ili jedinica vlasnik nekoga djela, bilo da to nije, dolikuje ne zaboraviti **socijalnu funkciju vlasništva**, kao što uči socijalni nauk

⁴⁷ J. SOBRINO, *Resurrección de la verdadera Iglesia*, Sal Terrae, Santander, 1981, p. 336

Crkve. Ta bi djela trebala otvoriti svoja vrata, koliko je moguće, gradskoj četvrti ili narodu. Nije pravedno da prostori ili sredstva koja su nama na raspolaganju, ponekad veoma obilna, ne budu dovoljno iskorištena i ne budu stavljena na raspolaganje svima onima koji ih trebaju.

U našim bratstvima i u našim djelima imamo radnike laike. U ovim slučajevima, “trebaju se, uz pravednost, obdržavati odredbe građanskih zakona”⁴⁸ što se tiče plaće, uvjeta rada i socijalnog osiguranja.

2.2. *Uzajamno dijeliti sa siromasima (uzvraćanje)*

Već smo govorili o našem stilu života koji nas treba dovesti da živimo skromno da bismo više uzajamno dijelili s onima koji nemaju ni najnužnije. Sveti oci i skolastika su govorili da je davanje suviška siromasima zahtjev pravednosti, i uzajamno dijeljenje s njima onoga što je nužno je uvjet ljubavi. Govorio je naš Aleksandar Haleški: “Siromahe možemo pomagati na dva načina: ili s dobrima suviška, to spada na pravednost, jer suvišak pripada siromasima, i vlastito pravednosti je svakome ustupiti njegovo; ili im možemo pružiti pomoć uskraćujući sebi ono što nam je potrebno”⁴⁹. Milostinja, ne samo suvišak, nego također ono što je potrebno, jest “baština i pravednost koju dugujemo siromasima”⁵⁰.

Provincije i bratstva koja uživaju veća vremenita dobra neka priteknu u pomoć onom tko se nalazi u teškoći.

Uz to, možebitni višak koji bi se utvrdio s obzirom na najvišu granicu za pričuvni fond neke jedinice trebao bi biti upotrijebljen za **projekte solidarnosti Reda ili jedinica** (misije, formacija, pomoć siromašnim provincijama, pomoć obiteljima braće koje su u potrebi, pomaganje samostana kontemplativki) ili da se odogovori na druge **humanitarne projekte** institucija ili skupina koje vrše hvale vrijedna socijalna djela (projekti odvikavanja od droge, briga za isključene: imigrante, one bez čvrstog boravka, itd.), ali ne primaju pomoć od drugih organizacija ili od države.

Druga stvar koju treba imati na umu kad se govori o uzajamnom di-

⁴⁸ GGKK 80, 2

⁴⁹ A. DI HALES, *Liber Sententiarum* 3, fig. 33

⁵⁰ Usp. NPr 9.9; Opor 22

jeljenju dobara i o solidarnosti jest to **kako se treba učiniti**, da ono što dajemo ne bude samo milostinja koja umiruje savjesti, ali stvari ostavljaju kakve jesu, već da bude prava praksa pravednosti koja unaprijeđuje osobe i pridonosi društvenoj promjeni. Ako gledamo na svoju prošlost, zapažamo da je *Opservancija* označila osobito plodno vrijeme, jer su franjevci znali povezati napetost unutarnje obnove sa napetošću društvene obnove, dajući život čudesnom iznašašću **Monti di pietà**, prvom obliku mikrokredita za čovječanstvo. U tolikim dijelovima svijeta etičke financije, mikrokrediti, društvene zadruge, pravedna i solidarna trgovina, su inteligentni oblici solidarnosti koji, ako su podržani, uspijevaju osloboditi od siromaštva tolike osobe, poštivajući ih u njihovu dostojanstvu. Ne ograničavaju se na jednostavnu dobrotvornost, već promiču organizacijsku sposobnost pojedinaca koji se njima koriste.

U svakom slučaju, kaže *Apostolicam actuositatem*: “Neka se pomoć tako organizira da se oni koji je primaju pomalo oslobode od izvanjske ovisnosti i postanu samima sebi dostatni”⁵¹.

2.3. Štedjeti.

Osnivanje zajedničkog fonda štednje i zgrtanje bogatstva. Čini se logičnim imati fond štednje koji bi omogućio da se suoči sa nepredviđenim troškovima. Bilo bi veoma prikladno da jedinice stvore “Zajednički fond”, koga bi punila sva bratstva i koji bi bio potpora potrebama bratstava, jer može pomoći ekonomskoj transparentnosti i jest jedan veoma konkretan oblik solidarnosti među nama, uzajamnosti među bratstvima. I također jedan izvor dijeljenja sa siromasima.

Fond štednje ne bi trebao biti neograničen. Da bi naš život bio znak u današnjem svijetu treba biti jasno vidljivo da se “evanđeoska nesigurnost” i predviđanja za budućnost karakteriziraju velikim povjerenjem u Providnost⁵². Je li legitimno zgrtanje kapitala? Naše Generalne konstitucije kažu: “Braća, posebno ministri i gvardijani, neka brižno izbjegavaju svako zgrtanje dobara, i neka pred očima imaju potrebe siromaha”⁵³.

⁵¹ *Apostolicam Actuositatem*, br.8

⁵² Usp. Mt 6, 25-34

⁵³ GGKK 82, 3

Stoga se trebamo pitati: može li taj fond biti onoliki koliko je moguće? Ne trebamo li staviti neku granicu s ozbirom na broj članova jedinice, njihove dobi, broj osoba u formaciji, itd., i zsmjeriti ostatak kršćanskoj podjeli dobara? Imajući na umu da okolnosti mogu varirati, maksimum bi trebalo ponovno provjeriti na kapitulima svake tri ili šest godina.

a. Investicije s fondom štednje. Što činimo i gdje držimo novce fonda štednje? Veoma je važno biti pozorni da ne odlučujemo o možebitnim investicijama fonda štednje dajući se voditi kriterijima neoliberalnih usmjerenja kapitalističke ekonomije, koji se lako infiltriraju u redovnički život, to jest profit, likvidnost i sigurnost kao vrhovne i jedine vrijednosti. Tim kriterijima, ne isključujući ih, nužno je pretpostaviti jedan drugi: *etički kriterij i društvenu korist*. Ne samo da bi se trebalo izbjegavati financijske investicije koje nose rizik, trgovačke aktivnosti koje nose gubitke, socijalno osiguranje ili posudbe na dugi rok, i investicije koje nadilaze ekonomske mogućnosti jedinica, nego je također nužno investirati u aktivnosti dosljedne sa kršćanskim poimanjem života i s etičkim vrijednostima koje želimo braniti.

Moralno pitanje u financijskoj materiji nije novi problem. Stoljećima je Katolička crkva smatrala nemoralnom posudbu s visokim kamatama. Sjetimo se propovijedanja protiv lihvarjenja. Danas je ekonomski i društveni kontekst različit, ali je nužno ponovno imati takvu etičku brigu da se potvrdi da sve financijske prakse koje se smatraju zakonskima ne zadovoljavaju kriterije pravičnosti i pravednosti koje brani socijalni nauk Crkve.

U materiji finncijskog upravljanja mnogi vjernici i religiozne institucije žive u određenom stupnju kontradikcije. S jedne strane, socijalni nauk je veoma kritičan prema ekonomskom sustavu u kojemu se čini da su interesi kapitala iznad osoba⁵⁴. Čvrsta jezgra tog novog “svjetskog poretka”, pogođenog “strukturama grijeha”,⁵⁵ sastavljena je od međuna-

⁵⁴ Ivan Pavao II., *Laborem Exercens*, 12.

⁵⁵ Vidjeti, na primjer, uporabu koju Papinsko vijeće “Cor Unum” koristi za taj termin što ga je uveo Ivan Pavao II. u enciclici *Sollicitudo rei socialis*: “Zanemarivanje općeg dobra prati isključivo traženje, i ponekad očajno, osobitih dobara kao što su novac, moć, slava, za kojima se teži radi njih samih kao nečega apsolutnoga: ona se tako pretvaraju u idole. I na taj se način rađaju ‘strukture grijeha’“ (*Glad u svijetu – Izazov za sve*, br. 25).

rodnog financijskog sustava koji je sve više međusobno povezan, sve manje kontroliran od politike ili od solidnih etičkih promatranja, sve više razosobljen, sve više usmjeren prema traženju spekulacijskih dobitaka na kratki rok i distanciraniji od potreba osoba i od služenja stvarnoj ekonomiji.

S druge strane, mnogi vjernici, i ne malo kršćanskih zajednica, dijele ovaj kritički stav i izražavaju ga s uvjerenjem. Ali kad je riječ o upravljanju osobnom ili zajedničkom imovinom (investirati vremenita dobra, novac, tražiti posudbe, itd.) prečesto bivaju zanemarena etička shvaćanja da bi se djelovalo isključivo sukladno istim kriterijima koje koristi veliko bogatstvo i moćne financijske institucije: profit, sigurnost i likvidnost pod svaku cijenu.

Odgovorno upravljanje vremenitim dobrima zahtijeva pozornost na te kriterije, ali iz kršćanske perspektive i iz istinske socijalne brige postaje sve jasnijim da to nije dostatno. Došao je čas da se uključi etički i socijalni interes kao kriterij kad činimo svoje investicije. Što će se učiniti s našim novcima, s našom uštedom? Banke mogu investirati u naoružanje, zagađujuće industrije, ili jednostavno u traženje najvećega profita na štetu pogoršanja uvjeta rada za tićuće potčinjenih. No, postoje alternative! Moguće je ostvariti investicije koje imaju u vidu podržati ekonomske inicijative na liniji s našim idealima pravde, borbe protiv siromaštva, održivosti okoliša: fondovi etičkog investiranja⁵⁶, etička banka, pravična i solidarna trgovina.

Dokument USG *Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas*, naznačuje taj etički kriterij kao jedan od kriterija koga treba imati na umu u investiranju nekog redovničkoga instituta⁵⁷.

⁵⁶ *Fondovi za etičko investiranje* su zajednički fondovi društveno odgovorni, koji posjeduju naslove poduzeća koja prijavljuju uz socijalna, moralna, etička, religiozna ili ekološka načela. Da bi bili sigurni da izabrani naslovi budu na liniji s načelima fonda, nad poduzećima se bdi je vrlo skrupulozno. Uzajamni fond društveno odgovoran posjedovat će samo naslove poduzeća koja prijavljuju uz najviše standarde "dobrog građanina". Njihov cilj je promicati bolje uvjete života u društvu i održivi razvoj planeta.

⁵⁷ 60. Skupština USG (2002.), *Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas*, Kriteriji investiranja, § 4.

3. Transparentnost, strogost i zakonitost.

Sve, pokretna i nepokretna dobra, pripada mjesnom, provincijskom i sveopćem bratstvu. Ministrima, gvardijanima i ekonomima je povjeren zadatak da transparentno upravljaju i vode dobra koja pripadaju svima. To znači da informacije trebaju biti dostupne svima i da temeljne izbore za jedinicu ne smije činiti samo definatorij, već o njima trebaju svi raspravljati i sudjelovati, i nitko neće donositi važne odluke bez drugih. Transparentnost je jedan drugi vidik etike, i opće dobro koje pomaže bratski život.

Za transparentnost je nužno također da ekonomi imaju prikladnu tehničku formaciju i da računovodstvo vode strogo i precizno.

No, ne samo tehničku osposobljenost; nužno je djelovati pošteno, u skladu s pravom i sa osjećajem pravednosti. Novac je uvijek izvor napasti prisvajanja, donošenja odluka na temelju vlastitih interesa ili interesa neke grupe, unutar ili izvan bratstva.

Osm toga bilo bi poželjno da se, barem jednom u šestogodištu, učini u jedinici vanjska kontrola. Mnoge jedinice Reda to već čine, neke također svake godine. Nalog 51 *Generalnoga kapitula OFM 2009.* kaže: "Generalni ministar i njegov Definatorij trebaju nastaviti promicati politiku ekonomske transparentnosti između sebe, s Genmeralnom kurijom i sa svim jedinicama Reda. Redovna vanjska provjera koju provodi kompetentna udruga treba se nastaviti za generalni ekonomat i ohrabriti je za sve jedinice kao ključno sredstvo u nastojanju da se dostigne transparentnost".

I, naravno, sva ekonomska djelovanja koja ostvaruje jedinica trebaju biti u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i sa načelima socijalnog nauka Crkve. Na primjer, trebamo se brinuti da naša bratstva i naša apostolska djela budu u redu što se tiče različitih tipova poreza.

Na kraju, imperativ je da provincijska administracija daje primjer i da bude vođa u tim pitanjima transparentnosti, zdrave politike investiranja i štednje, i pristupa usredotočenog na Evanđelje i na našu duhovnost kad je riječ o uporabi naših vremenitih dobara.

4. Etička i solidarna uporaba prirodnih dobara

Sve osobe su potrošači ekonomskih i prirodnih vremenitih dobara. Poziv na etičku i solidarnu uporabu prirodnih dobara podsjeća da su oni ograničeni, i da bi odluke kako ih treba upotrebljavati trebale biti utemeljene na etičkim i solidarnim kriterijima.

Etičko i solidarno korištenje prirodnih dobara ističe činjenicu da naš model razvoja treba biti održiv. Održiv razvoj ima za cilj da zadovolji potreba sadašnjih generacija i da ne kompromitira sposobnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe, i da poštuje ograničenu sposobnost ekosistema da apsorbira sraz ljudskih djelatnosti.

Stoga etička i solidarna uporaba prirodnih dobara treba promicati **odgovornu potrošnju**. Solidarna ekonomija uključuje pristup vremenitim dobrima bez diskriminacije, osjećaj odgovornosti pred budućnošću okoliša i planeta. Odgovoran potrošač je osoba koja zna da se iza svakoga čina trošenja pokreće složeni stroj koji se upravo trošenjem može boriti protiv ili produbljivati neke nejednakosti, i štititi ili uništavati okoliš. Odgovorni potrošač je osoba koja si pred izborom pojedinog kupovanja posvjećuje niz etičkih i solidarnih kriterija koji utječu na njegov izbor. On je osoba koja izabire društvenu i ekološku vrijednost onoga što kupuje (i ovdje se, kako se može vidjeti, povežujemo s pitanjem brige za stvoreno u svakidašnjem životu i sa pravednošću prema okolišu⁵⁸, s franjevačkim temama koje u praksi predstavljaju “poštivanje ili strahopoštovanje” stvorenoga⁵⁹).

5. Projekt života i poslanja

Kako osobni projekt života i poslanja i projekt svakoga bratstva, tako i provincijski projekt, projekt generalnog ekonomata trebali bi voditi računa o gore spomenutim kriterijima za stil života i za izbore ekonom-

⁵⁸ O *brizi za stvoreno u svakidašnjem životu* i o *Okolišnoj pravednosti* Generalni ured PMOS objavio je dva pomagala koja se mogu pronaći na: http://www.ofm.org/01docum/jpic/EcologiaVitaQuotidiana_ITA.pdf http://www.ofm.org/01docum/jpic/GiustiziaAmbientale_ITA.pdf,

⁵⁹ Usp. GG KK 71

skog i financijskog karaktera, da bismo mi franjevci mogli biti vjerni svom obećanju malenosti, siromaštva i solidarnosti.

6. Formacija

Nalog 54. Generalnog kapitula 2009., što smo ga naveli na početku, zahtijeva da se u Redu ostvaruje formacija u temi ekonomije s osobitom pozornošću na “transparentnost, solidarnost i etiku, i u svjetlu naše franjevačke duhovnosti”. Stoga je nužno tu problematiku uključiti u trajnu i početnu formaciju. Zasigurno, provincijalni ministri, provincijski i mjesni ekonomski, i gvardijani, trebali bi primiti specifičnu formaciju kako o *evanđeosko-franjevačkim načelima* koja trebaju animirati službu ekonomije, tako i o prikladnoj *tehnicima* da svoju službu vrše kompetentno.

Važno je shvatiti postoji li u kućama formacije posvećivanje odgovornosti mladih u početnoj formaciji o ekonomskim tematikama, o stilu života i o odgovornijoj, evanđeoskijoj i više dijeljenoj uporabi novca i vremenitih dobara, i da li su pripravljeni za vođenje ekonomije bratstva u budućnosti.

III. LISTIĆI ZA ANIMIRANJE

Predgovor

Da se olakša osobno i bratsko razmišljanje koje bi pomoglo obraćenju, ovo pomagalo pruža šest listića koji mogu pomoći bratsko dijeljenje na mjesnim kapitulima, na susretu gvardijana ili ekonoma ili u drugačijem tipu susreta, o transparentnoj, solidarnoj i etičkoj uporabi našh ekonomskih resursa polazeći od osobne odgovornosti sve do toga da se stigne do one mjesne odgovornosti ili odgovornosti jedinice.

Da bi predloženi sustav mogao dobro funkcionirati, trebat će odrediti, za svaku sjednicu i prije susreta, koordinatora (koji će moći biti isti za svih pet sjednica ili različit za svaku pojedinu sjednicu). Nekoliko dana prije susreta on će trebati pružiti materijal i tražiti od svih sudionika da pročitaju poglavlje dokumenta o kojem će se raspravljati i da razmišljaju o pitanjima koja ga prate.

Sugeriramo da se postupi na sljedeći način:

- Pjesma i/ili početna molitva koju predlaže koordinador
- Čitanje nadahaniteljskih tekstova koji bi stimulirali razmišljanje
- Dijalog o nekoj točki *Kriterija* i o predloženim pitanjima
- Završna molitva.

I

PRVI SUSRET

Ekonomija, etika i solidarnost (I).

“Svaki dan se ponizuje” (Opom 1)

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sudionike da pročitaju prvi dio ovoga pomagala “Evandeosko-franjevački temelj”, i da razmišljaju o ovom pitanju: *Što mi Gospodin govori kako živjeti evandeosko sirmaštvo?*

- **Pjesma i/ili molitva** (predlaže je koordinator).
- **Nadhaniteljske vrijednosti**
- **Biblijski tekst:** *Fil 2, 5-11*

Franjevački izvori

Evo, svaki dan se ponizuje kao kad s kraljevskih prijestolja dođe u utrobu Djevičinu; svaki dan dolazi k nama sam se očitujući ponizno.

Opom 1: FF 144

Biskup grada Asiza, kojem je čovjek Božji često odlazio da se s njim posavjetuje, ljubazno ga je primio i rekao mu: “Vaš mi se život čini tvrdim i oporim jer na svijetu ništa ne posjedujete”. Na to će njemu Svetac:”-Gospodine, kad bismo imali neke posjede, bilo bi nam potrebno oružje da se zaštitimo. Odatle se naime rađaju rasprave i parbe, a zbog toga se na mnogo načina sprečava ljubav prema Bogu i bližnjemu. I zato ne žlimo na

ovome svijetu posjedovati ništa vremenito”. Biskupu se vrlo svidio odgovor čovjeka Božjeg koji je prezreo sve vremenito, a napose novac. To je bilo u tolikoj mjeri da je u svim pravilima osobito preporučivao siromaštvo i svu je braću poticao da se brižljivo čuvaju novca .

LegTd 35: FF 1438

Generalne konstitucije Reda

Braća, kao sljedbenici Isusa Krista koji “ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti”, te vjerni svom pozivu malenosti, neka “radosno i veselo” idu po svijetu kao sluge i svima podložni, blaga i ponizna srca.

GGKK, 64

§1. Da poniženje Spasitelja odlučnije slijede i jasnije pokažu, neka braća provode u društvu život i položaj malenih, boraveći uvijek među njima kao manji; takvim društvenim položajem neka pridonose dolasku kraljevstva Božjega.

GGKK, 66

Dokumenti Crkve

Naše vrijeme je označeno značajnim promjenama i napretcima na mnogobrojnim područjima, s važnim posljedicama za život ljudi. Ipak, premda se je smanjilo siromaštvo, dostignuti ciljevi često su pridonijeli da se izgrađuje *ekonomija isključivanja i nepravde*: “Danas sve podliježe zakonima konkurencije i zakonu jačega, gdje moćniji proždire salbijega” (usp. *Evangelii gaudium*, 53). Pred nesigurnošću u kojoj živi najveći dio muškaraca i žena našega vremena, jednako kao i pred duhovnim i moralnim krhkostima tolikih osoba, napose mladih, kao kršćanska zajednica osjećamo se prozvanima.

Instituti posvećenoga života i družbe apostolskoga života mogu i trebaju biti subjekti protagonosti i aktivni u življenju i svjedočenju da *načelo besplatnosti (gratuitas) i logike dara* nalaze svoje mjesto u ekonomskoj aktivnosti. Utemeljiteljska karizma svakog instituta je upisana s punim pravom u tu “logiku”: u logici *biti - dar*, kao posvećeni, dajte svoj istinski

doprinos ekonomskom, društvenom i političkom razvoju. *Vjernost temeljiteljskoj karizmi* i dosljednoj duhovnoj baštini, zajedno sa vlastitim svrhovitostima svakoga instituta, ostaju prvo načelo vrednovanja upravljanja, vođenja i učinjenih zahvata u institutima, na bilo kojoj razini [...]

Instituti posvećenoga života i družbe apostolskoga života su uvijek bili proročki glas i živo svjedočanstvo novosti koja je Krist, suobličena Onome koji se je učinio siromašnim obogaćujući nas svojim siromaštvom. To puno ljubavi siromaštvo i solidarnost, uzajamno dijeljenje i ljubav se izražavaju u trezvenosti, u traženju pravednosti i u radosti bitnoga, da upozore na materijalne idole koji zasjenjuju autentični smisao života. Ne služi teorijsko siromaštvo, nego siromaštvo koje se uči dotičući tijelo Krista siromašnoga u poniznima, u siromasima, u bolesnima, u djeci. Budite i danas, za Crkvu i za svijet, predstraže pozornosti prema svim siromasima i svim bijedama, moralnim i duhovnim, kao nadvladavanje svake sebičnosti u logici Evanđelja koje poučava da se ima povjerenja u Providnost Božju.

Poruka Svetoga Oca Franje

Sudionicima Međunarodnoga simpozija na temu:

“Upravljanje crkvenim dobrima institutâ posvećenoga života i družbi apostolskoga života u službi “ljudskoga – humanum” i poslanja Crkve”

Papinsko sveučilište Antonianum, 8. – 9. ožujka 2014.

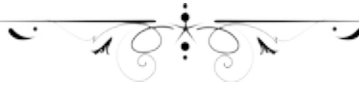
Za dijalog i uzajamno dijeljenje

- Dijalog i komentari o I. dijelu pomagala: *“Evanđeosko-teološki temelj”*
- Svatko dijeli ono što mu Gospodin govori o tome kako živjeti siromaštvo i *sine proprio*.
- Uzajamno dijeliti spoznata iskustva u kojima se vidi da žudnja da se ima rađa sukobima i podjelama.
- Ima li neka konkretna gesta ili neko djelo koje možemo predložiti kao odgovor na naše razmišljanje?

Završna molitva (moliti zajedno)

*O Bože, naš Oče,
kad se Brat Franjo ogolio pred svijetom
i izjavio svoje prvorodenstvo kao tvoj sin,
ti si ga ogrnuo plaštem radosti i slobode
i zapovjedio mu da ide svijetom kao tvoj glasnik.
Daj nam odvažnost i jednostavnost koje trebamo
da budemo dostojni baštine koju nam je on ostavio:
da imadnemo povjerenje da ćeš ti, koji hraniš ptice nebeske
i odijevaš cvijeće sjajem većim od Salomona,
biti uvijek za nas Otac i Providnost,
u Kristu našem Gospodinu. Amen.*

II DRUGI SUSRET

Porijeklo našega novca (II., 1)

“I odlučno hoću da i sva druga braća obavljaju kakav častan posao” (Opor 20).

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sudinike da pročitaju 1. točku *Kriterija* (II.1) : “Odakle dolazi naš novac”, i da razmišljaju o ovom pitanju: “*Jeste li se ikad pitali odakle dolazi novac kojim raspolažemo?*”

- **Pjesma i/ili molitva** (predlaže ih koordinator).
- **Nadahniteljske vrijednosti**
- **Biblijski tekst:** *Mt* 10, 7-13 ili *Dj* 4, 32-37

Franjevači izvori

Blaženi je Franjo od početka svoga obraćenja uz Božju pomoć kao mudar čovjek i samoga sebe i svoju kuću – svoj naime Red - utemeljio na čvrstoj stijeni, tj. na najvećoj poniznosti i siromaštvu Sina Božjega, a svoj Red je nazvao: Red manje braće.

Utemeljio ga je na najdubljoj poniznosti. Zato je u početku Reda, kad su se braća počela množiti, htio da borave u skloništima gubavaca i da ih poslužuju. Zato je u ono vrijeme, kad su u Red ulazili i plemići i pučani, između ostaloga braći govorio da moraju posluživati gubavce i boraviti u njihovim kućama.

Utemeljio ga je na najvećem siromaštvu, kao što je rečeno u Pravilu. Želio je da braća u kućama borave kao pridošlice i stranci, neka ništa nemaju pod nebom osim svetoga siromaštva. Po njemu ih Gospodin na ovome svijetu uzdržava hranom i krepostima, a na drugom će primiti nebesku baštinu.

I samoga sebe je utemeljio na najvećem siromaštvu i poniznosti jer, kao što bijaše vrlo ugledan u Crkvi Božjoj, tako je htio, i to je izabrao, da bude prezren ne samo u Crkvi nego i među svojom braćom.

Peruđinkska legenda, 9: FF 1658

Generalne konstitucije Reda

§1 Kao pravi sirmasi vođeni duhom i primjerom svetoga Franje, braća neka rad i služenje smatraju darom Božjim, i neka se stoga, pokazuju manji, ne bojeći se nikoga jer žele služiti a ne gospodariti.

§2 Priznajući da je rad redoviti i glavni način pribavljanja onoga što je potrebno, sva braća skupa i pojedinačno neka “služe i rade vjerno i predano”, izbjegavajući besposlicu “neprijateljicu duše”.

GGKK, 76

§2 Neka se braća ne vežu uz nijednu vrst rada kao da samo njima pripada, makar ga kroz dugo vrijeme obavljali. Neka budu uvijek spremni mjesta i započete poslove napustiti i dati se na drugi potreban rad.

GGKK, 77

§2 Kao plaću za rad braća mogu primati ono što im je potrebno, i to ponizno. Ipak, što god steknu svojim zalaganjem ili na račun Reda, ili dobiju u ime mirovine, pomoći ili osiguranja, stječe se bratstvu.

GGKK, 79

Za dijalog i za uzajamno dijeljenje

- Dijalog i komentari o *Uvodu* i o prvoj točki *Kriterija*: “*Odakle dolazi naš novac*”.

- Odakle dolazi novac što ga uporabljavamo da bismo živjeli i vršili svoju službu u našem bratstvu i u našoj Provinciji?
- Postoje li među nama prakse koje se protive evanđoesko-franjevačkim vrijednostima?
- Postoji li kakva konkretna gesta ili akcija koju možemo predložiti kao odgovor na naše razmišljanje?

Završna molitva (moli se zajedno):

O Bože i Gospodine svih stvari, Ti si želio da sva tvoja djeca, ujedinjena u Duhu, mognu živjeti i rasti zajedno prihvaćajući jedan drugoga u skladu i u miru. Naša srca su rastužena jer su naš ljudski egoizam i naša pohlepa spriječili da se u našim danima ostvare tvoji planovi. Priznajemo da je mir tvoj dar. Znamo također da naša suradnja, jer smo tvoji instrumenti, zahtijeva da mi s mudrošću upravljamo resurse Zemlje u korist istinskoga razvoja svih naroda. Ta mudrost zahtijeva poštovanje i duboko strahopoštovanje prema životu, živo poštivanje ljudskoga dostojanstva i svetosti savjesti svakog pojedinca, trajnu borbu protiv svih oblika diskriminacija koje postoje u zakonima i u životu. Zalažemo se, zajedno sa svom našom braćom i svim naštim sestrama, da razvijamo dublju svijest tvoje nazočnosti i djelovanja u povijesti, učinkovitiju praksu istine i odgovornosti, trajno traženje slobode od svih oblika potlačenosti, i bratstvo postignuto uklanjanjem svih prepreka, da svi mognu uživati pravednost i puninu života. Učini nas sposobnima, Gospodine, da živimo i rastemo u uzajamnoj suradnji, u zajedničkom naporu izgrađivanja kulture bez nasilja, svjetske zajednice koja svoju sigurnost ne polaže u izgrađivanje sve moćnijeg i razornijeg oružja, nego u uzajamno povjerenje i u marljiv rad za bolju budućnost svih tvojih sinova, življenu u svjetskoj civilizaciji utemeljenoj na ljubavi, istini i miru.

Ivan Pavao II.

III

Treći Susret

Kako trošiti novac (II., 2.1)

*“Pravilo i život Manje braće jest ovo:
obdržavati sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista
živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći” (PPr 1,1).*

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sudionike da pročitaju Drugi dio *Kriterija*: “Trošiti”, i da razmišljaju o ovom pitanju: “Trošimo li naše resurse na načine koji su spojivi sa Evanđeljem?”

- **Pjesma i/ili molitva** (predlaže ih koordinator)
- **Nadanieljske vrijednosti**
- **Biblijski tekst:** *Lk 18,22*

Franjevački izvori

Neka braća sebi ništa ne prisvajaju: ni kuće, ni mjesta, ni kakvu drugu stvar. I kao pridošlice i putnici na ovome svijetu, služeći Gospodinu u siromaštvu i poniznosti, neka s pouzdanjem idu prositi; i ne treba da se stide, jer Gospodin radi nas posta siromašan na ovome svijetu. To je ono uzvišeno krajnje siromaštvo koje je vas, braću moju ljubljenu, učinilo baštinicima i kraljevima kraljevstva nebeskoga, učinilo siromašnima u stvarima, uzvisilo u krepostima. To neka bude vaš dio koji vodi u zemlju živih. Uza nj posvema prianjajući, predraga braćo, poradi imena Gospo-

dina našega Isusa Krista do vijeka ništa drugo pod nebom nemojte željeti imati.

Potvrđeno pravilo, 6, 1-6: FF 90

Generalne konstitucije Reda

§1 Braća, putnici i pridošlice na ovome svijetu, odrekavši se osobnoga vlasništva, neka, prema Pravilu, sebi ne prisvajaju ni kuće, ni mjesta, ni bilo koje stvari; stoga neka sebe i sve što im služi za život i rad upotrebljavaju u siromaštvu i poniznosti na službu Crkve i svijeta.

§2 Zgrade koje se za braću grade i sve što braća sebi priskrbe ili čime se služe neka bude u skladu sa siromaštvom prema prilikama mjesta i vremena.

§3 Dobra koja su povjerena braći na korištenje, prema zakonskoj uredbi posebnih Statuta, neka se razdijele na korist siromaha.

GGKK, 72

Dokumenti Crkve

“U zbilji, još prije nego što je služenje siromašnima, evanđesoko siromaštvo je vrijednost samo po sebi, budući da nasljedovanjem siromašnog Krista doziva prvo od Blaženstava. Njegov prvi smisao je, naime, svjedočiti Boga kao pravo bogatstvo ljudskoga srca. Međutim, upravo zbog toga ono snažno osporava idolopoklonstvo mamone, predstavljajući se kao proročki apel u odnosu na društvo koje, u tolikim bogatim dijelovima svijeta, dolazi u opanost da izgubi smisao za mjeru i sami smisao za stvari. Zbog toga, danas više nego u drugim razdobljima, njegovo prizivanje nailazi na pažnju i među onima koji, svjesni ograničenosti resursa planeta, pozivaju na poštivanje i čuvanje stvorenoga smanjenjem potrošnje, uzdržljivošću, nametanjem nužnih kočnica vlastitim željama.

Od posvećenih osoba se dakle traži obnovljeno i snažno evanđeosko svjedočanstvo samoodricanja i uzdržljivosti, u stilu bratskoga života nadahnutu kriterijima jednostavnosti i gostoljubivosti, i kao primjer onima koji ostaju ravnodušni pred potrebama bližnjega. To će svjedočanstvo, naravno, biti popraćeno povlaštenom ljubavlju prema siromasima i oči-

tovat će se na osobit način u dijeljenju životnih uvjeta s onima koji su razbaštinjeni u najvećoj mjeri. Nije mali broj zajednica koje žive i djeluju među siromasima i isključenima iz društva, prihvaćaju njihov položaj i dijele njihove patnje, probleme i opasnosti”.

Vita Consecrata, 90 (Ivan Pavao II., 1996).

Za dijalog i za uzajamno dijeljenje

- Dijalog i komentari o tekstu točke 2.1 *Kriterija*: “Trošiti”
- Kako na nas utječe konzumizam svijeta u kojemu živimo? Kako možemo na to reagirati kao franjevci?
- U duhu zavjeta siromaštva i znajući da siromaštvo dramatično pogađa mnogu našu braću i mnoge naše sestre, uzaimamo li ozbiljno poziv da živimo skromnim i jednostvnim stilom života?
- Predložiti hod kojim napredovati sa zanosom u evanđeoskom siromaštvu.

Završna molitva (moliti zajedno):

Gospodine, zajedno sa milošću rada, daj nam:

duha molitve i pobožnosti,

da se s većim zanosom založimo za tvoje stvarateljsko djelo;
bratstvo,

da zajedno biramo i vršimo naše poslove;

malenost (minoritas) i poniznost,

da nadvladamo svaki oblik straha i moći;
slobodu,

da si ne prisvajamo djela i započinjanje novih poslova;

besplatnost (gratuitas),

da gasimo svaku želju da se obogatimo i zgrćemo;

solidarnost,

da se senzibiliramo da radimo zajedno sa siromasima;

pravednost,

da napustimo svaki oblik izrabljivanja;

poštenje,

da dobra uporabljavamo na siromašan i bratski način.

Gospodine, učini da ti, preko siromaha, svojim radom uzvrćamo
Sva dobra koja smo od tebe primili. Amen!

IV ČETVRTI SUSRET

Uzajamno dijeliti dobra sa siromasima (II., 2.2)

“...i iskazah im milosrđe” (Opor 2).

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sudionike da pročitaju Dio 2.2 *Kriterija*: “*Uzajamno dijeliti sa siromasima (uzvraćanje)*” i pozvat će ih da razmišljaju o ovom pitanju: “*Kako tumačimo rečenicu ‘solidarnost sa siromasima?’*”

- **Pjesma i/ili molitva** (predlaže ih koordinator).
- **Nadahniteljske vrijednosti**
- **Biblijski tekst:** *Lk 10, 29-37*

Franjevački izvori

Koji bi jezik mogao ispričovijediti koliko je ovaj čovjek suosjećao sa siromasima? Samilost mu je doista bila kao urođena, a nju je pobožnost podvostručila. Franjino se srce rastapalo od ljubavi prema siromasima; kojima nije mogao pružiti ruku, iskazivao je osjećaje. Kakvu god je kod koga opazio potrebu, kakvu god neimaštinu, pokretnošću svoga duha je to brzo primjenjivao i prenosio na Krista. Tako je u svim siromasima gledao Sina siromašne Gospe; koga je ona na rukama držala, on ga je gola nosio u srcu. A kad je od sebe već odbacio svaku zavist, ipak nije mogao biti bez zavisti prema siromasima. Ako bi kada vidio nekog siromašnjega od sebe, odmah se u njemu probudila zavist te bi se s takvim počeo natjecati, jer se bojao da ga taj u siromaštvu ne pobijedi.

Dogodilo se jednoga dana, kad je propovijedajući obilazio, da je putem sreo nekog siromaška. Ugledavši njegovu golotinju, samilosno se okrenuo prema pratiocu i rekao mu: "Uvelike nas postiđuje bijeda ovoga i silno prekorava naše siromaštvo". Upita ga pratilac: "Zašto, brate?" A Svetac tužnim glasom odvrati: "Siromaštinu sam izabrao da bude moje bogatstvo, da bude moja gospođa, a ona na ovome većma blista. Zar ne znaš da se razl-gasilo po cijelome svijetu da smo mi poradi Krista postali najveći siromasi? Međutim stvar stoji drugačije, ovaj nas siromah pobjeđuje!"

2 Čel 83-84: FF 670-671

Generalne konstitucije Reda

§1 Da poniženje Spasitelja odlučnije slijede i jasnije pokažu, neka braća provode u društvu život i položaj malenih, boraveći uvijek među njima kao manji; takvim društvenim položajem neka pridonose dolasku kraljevstva Božjega.

GGKK, 66

§3 Dobra koja su povjerena braći na korištenje, prema zakonskoj ured-bi posebnih Statuta neka se razdijele na korist siromaha.

GGKK, 72

§1 Sva braća neka se služe novcem na način koji odgovara siromasima i uz solidarnu odgovornost prema bratstvu, "kako dolikuje Božjim slugama i sljedbenicima najsvetijeg siromaštva".

§3 Braća, posebno ministri i gvardijani, neka brižno izbjegavaju svako zgrtanje dobara, i neka pred očima imaju potrebe sirmaha.

GGKK, 82

Dokumenti Reda

"Za Franju je siromaštvo povezano sa uzvraćanjem. Kad je o tome riječ znakoviti su neki događaji koje donose prvi životopisi, iz kojih na očit način izlazi da za Franju darivanje plašta siromasima nije ništa drugo nego uzvraćanje, shvaćeno kao pravednost; on priznaje da bi se osjećao

lopovom ako tu odjeću ne bi uzvratilo onome tko je od njega siromašniji. Također u svojim *Spisima* Franjo često poziva da 'svako dobro uzvraćamo Bogu', i da zahvaljujemo Gospodinu: naime, također i zahvaljivanje i molitva pohvale su oblik uzvraćanja.

Za nas franjevence, stav uzvraćanja je dobar ključ da kao manja braća živimo aktivnosti pomaganja siromasima i potrebnima: nije riječ o dobrotvornosti, koja čini da se osjećamo za stupanj više iznad naše braće kojima pomažemo, nego jednostavno o uzvraćanju dobara, koja su Božja, siromasima koji su izabrani predstavnici Boga. Kao što već rekosmo s obzirom na priznavanje da je dobro Božje, također i ovdje nije riječ o kreposnim gestama, nego jednostavno o istini. Ako je dobro Božje, njemu i braći treba ga uzvratiti, po pravednosti, prije nego po ljubavi.

Pokušajmo u terminima uzvraćanja misliti i neke velike prijedloge: ma primjer, oprost međunarodnoga duga za zemlje Juga svijeta, o čemu se je puno govorilo u godini jubileja 2000. Ponekad smo u napasti da ga gledamo kao neko dobročinstvo; riječ je, naprotiv, o uizvraćanju dobara onima kojima su pripadala. Ovo pozivanje na uzvraćanje može biti korisno za interpretiranje odnosa među državama svijeta.

Povrh toga, za naše aktivnosti u korist siromaha, riječ je o konstataciji koja je također istinita i s ekonomske točke gledišta: mi od mnogih dobročinitelja primamo novac da pomognemo onima kojima je potrebno, i te novce uzvraćamo u svojim aktivnostima. I u tim slučajevima je riječ jednostavno o uzvraćanju”.

Putnici i pridošlice u ovome svijetu.

Pomagalo za trajnu formaciju
o IV. poglavlju Generalnih konstitucija OFM

Rim 2008., str. 88

Za dijalog i za uzajamno dijeljenje

- Dijalog o točki 2.2 *Kriterija: Uzajamno dijeliti sa siromasima (uzvraćanje).*
- Zavjet siromaštva uključuje uzajamno dijeljenje dobara u stilu “uzvraćanja” onoga što nam je Providnost udijelila: kakvo osobno i zajedničko iskustvo imamo?

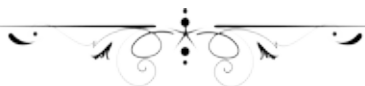
- Dijelimo li svoje resurse s onima koji su u potrebi? Da li bismo trebali činiti više?
- Dijelimo li raspoložive prostore sa filantropskim grupama koje ih trebaju? Kad zatvaramo neko bratstvo uzimamo li u razmatranje mogućnost da zgradu prepustimo nekoj vrijednoj socijalnoj inicijativi?
- Odlučiti u bratstvu sadašnje modalitete “uzvratanja”.

Završna molitva (moli se zajedno).

Gospodine, Bože mira, zahvaljujemo ti za želju koju je tvoj Duh mira u nama danas probudio: da mržnju zamijenimo s ljubavlju, nepovjerenje sa razumijevanjem, ravnodušnost sa solidarnošću. Još više otvori naša srca potrebama sve naše braće i svih naših sestara tako da mognemo graditi istinski mir. Neka za sve narode, sve rase, sve jezike dođe tvoje kraljevstvo pravde, mira i ljubavi. Amen.

Pavao VI.

V PETI SUSRET

Štedjeti novac (II., 2.3)

“I nismo htjeli imati ništa više” (Opor 17).

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sve sudionike da pročitaju Dio 2.3 *Kriterija: Štedjeti*, i pozvat će ih da razmišljaju o ovom pitanju: *“Kako na mjesnoj razini koristimo uštedu koju činimo? Kako na provincijskoj razini?”*

- **Pjesma i/ili molitva** (predlaže ih koordinator).
- **Biblijski tekst:** *Lk 12, 22-31* ili *Mt. 6, 19-21*
- **Franjevački izvori**

Gospodin zapovijed u evanđelju: Klonite se i čuvajte svake zloće i pohlepe; i: Klonite se tjeskoba ovoga svijeta i briga ovoga života. Stoga neka nijedan brat, gdje god bio i kamo god išao, nipošto ne uzima sa sobom, ne prima niti dopusti da se prima novac ili denari, ni za odjeću, ni za knjige, ni kao plaću za rad, uopće ni za što osim za očitu nuždu bolesne braće. Ta ne smijemo smatrati kako su novac ili denari korisniji od kamenja. A đavao želi zasljepiti one koji za njim hlepe ili ga smatraju boljim od kamenja. Čuvajmo se dakle mi koji sve ostavimo da poradi ove nevrjedne stvari ne izgubimo kraljstvo nebesko. Pa ako na kakvu mjestu nađemo denare, zanemarimo ih kao prah koji nogama gazimo, jer je ispraznost nad ispraznošću i sve je ispraznost... Neka se sva braća čuvaju da ne obilaze svijet ni radi kakva sramotnog dobitka.

Nepotvrđeno pravilo, 8, 1-6.12

Generalne konstitucije Reda

§1 *Zavjetom siromaštva Manja se braća, slijedeći Isusa Krista “koji je za nas postao sirmašan na ovome svijetu”, odriču prava na korištenje i raspolaganje vremenitim dobrima bez dozvole ministara i gvardijana, a poslije svečano položenog zavjetovanja odriču se i prava vlasništva te se kao ponizne sluge povjeravaju providnosti Oca nebeskoga.*

§3 *Siromašnom životu Manje braće nije dosta da se u uporabi stvari posvema podvrgavaju ministrima i gvardijanima, nego treba da budu siromašni stvarno i u duhu, da provode radin i trijezan život, i neka se vesele prema Kristovu primjeru “kad susretnu na putu jednostavne i prezrene osobe, siromašne, slabe, bolesne, gubave i prosjake”, i neka to jasno očituju pojedinačno i zajednički, pa i u novim oblicima.*

GGKK, 8

Dokumenti Crkve

Poznati su nezgodni problemi ili ponašanja u različitim mjestima i u nekim redovničkim kongregacijama zbog pogrešaka u upravljanju i investiranju novca. Neki od njih su imali i javne odjeke i, ne htijući, štete slici kongregacija koje su u to više uključene i štete cjelokupnom posvećenom životu. Zasigurno upravljanje dobrima nekog redovničkog instituta zahtijeva opreznost, preciznost, poštenje i profesionalnost. U tome se pod svaku cijenu treba izbjegavati spekuliranje. U novom kontekstu svjetske ekonomije i administracije koja se sve više vodi tehnološki, postoji potreba većeg informiranja i bolje formacije svih redovnika i na poseban način onih koji trebaju odlučivati i voditi administraciju dobara i trebaju znati izbjegavati rizike koji mogu sa sobom nositi lihvarjenje ili pretjerano zgrtanje. Tu dobru tradiciju treba održati i obogatiti s iskustvom i novim spoznajama ekonomske znanosti.

60. Skupština Unije generalnih poglavara, 2002.,
Ekonomija i poslanje u posvećenom životu danas,
Uvod, # 7, 8

Za dijalog i za uzajamno dijeljenje

- Dijalog o točki 2.3 *Kriterija: Štedjeti*.
- Kako na mjesnoj razini koristimo uštede koje činimo? Kako na provincijskoj?
- Imamo li najvišu razinu za naš fond pričuve koji se temelji na broju braće, njihove dobi, broju osoba u formaciji, ili na drugim kriterijima?
- Kako živimo povjerenje u Providnost?
- U donošenju odluka o investiranju koristi li jedinica etičke i solidarne kriterije?
- Postoji li neka konkretna gesta i koje djelo koje možemo predložiti kao odgovor na naše razmišljanje?

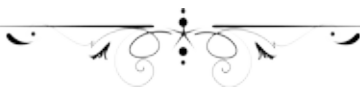
Završna molitva (moli se zajednički):

Svemogući, vječni, pravedni i milosrdni Bože, daj nama bijednima da poradi tebe uvijek činimo ono što znamo da ti želiš i da uvijek želimo što je tebi milo. Daj da unutra očišćeni, unutra rasvijetljeni i Duhom Svetim raspaljeni mognemo slijediti stope tvoga Sina, Gospodina našega Isua Krista i jedino po tvojoj milosti doći k tebi, Svevišnji, koji u savršenom Trojstvu i jednostavnom jedinstvu živiš i kraljuješ i slavan si, Bog svemogući u sve vijeke vjekova. Amen.

Sveti Franjo Asiški, *Pismo cijelom Redu*

VI

ŠESTI SUSRET

Franjevačko upravljanje novcem i dobrima (II, 3.4.5.6)

*“Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim,
ovo želim cijelim srcem izvršiti!” (1 Čel 22)*

Nekoliko dana prije susreta koordinator će pozvati sudionike da pročitaju točke 3, 4, 5 i 6 *Kriterija za transparentnu, solidarnu i etičku uporabu naših ekonomskih resursa*, i pozvat će ih da razmišljaju o ovom: *“U ekonomiji, koji je odnos između transparentnosti i etike?”*

- **Pjesme i/ili molitva** (predlaže ih koordinator).
- **Nadahniteljske vrijednosti**
- **Biblijski tekst:** *Rim 8, 19-23*

Generalne konstitucije Reda

Braća, odričući se neprestance samih sebe i u trajnom obraćanju Bogu, neka pronose proročku sliku primjerom vlastitoga života, kako bi pobijali “lažne vrijednosti” našega vremena.

GGKK, 67

Slijedeći stope svetoga Franje, neka braća pokažu osjećaj poštivanja prema prirodi koja je danas sa svih strana ugrožena tako da se sačuva posve nepovrijeđenom i svim ljudima korisnom na slavu Boga Stvoritelja.

GGKK, 71

Dokumenti Crkve

Ta je odgovornost globalna, budući da se ne tiče samo energije nego i cjeline stvorene stvarnosti koju ovim naraštajima be smijemo ostaviti osiromašenu od njezinih izvora. Čovjeku je dopušteno *odgovorno vlada-ti nad prirodom* kako bi je čuvao, uživao njezine plodove i obrađivao je na nove načine, služeći se naprednim tehnologijama; na taj će način Zemlja moći dostojno prihvatiti i hraniti one koji na njoj žive. Na njoj ima mjesta za sve; na njoj svekolika ljudska obitelj mora naći izvore nužne za dostojan život, uz pomoć same prirode, Božjeg dara njoj djeci, te svojim djelatnim zalaganjem i kreativnošću. Međutim, moramo shvatiti kako je naša vrlo ozbiljna dužnost predati novim naraštajima Zemlju u takvom stanju da njima bude moguće dostojno je naseljavati i dalje obrađivati. Ta dužnost podrazumijeva i nastojanje oko zajedničkog donošenja odluka, “nakon što odgovorno promislimo kojim putem valja poći, imajući pred očima cilj, a to je osnaživanje onoga *saveza između čovjeka i okoliša* koji mora biti ogledalo Božje stvoriteljske ljubavi, od koje potječemo i kojoj hodimo” [...]. također je potrebno da kompetentne vlasti poduzmu sve nužne napore kako bi osigurale da ekonomske i društvene troškove, koji su posljedica uporabe zajedničkih resursa iz okoliša, transparentno prepoznaju i u potpunosti snose oni koji se njima služe, a ne drugi narodi i budući naraštaji [...]. Jedna od najvećih zadaća ekonomije upravo je nastojanje oko što je moguće djelotvornije uporabe, a ne zloporabe resursa [...]

Način na koji se čovjek ophodi prema okolišu utječe na njegov način pphođenja sa samim sobom i obrnuto. Zbog toga je današnje društvo pozvano da ozbiljno preispita svoj stil života, koji u mnogim krajevima svijeta naginje hedonizmu i konzumizmu, uz istodobnu ravnodušnost prema štetnim posljedicama koje takav stil života sa sobom nosi. Nužna je učinkovita promjena mentaliteta kao i usvajanje *novih stilova života*, “u kojima će traženje istinitog, i lijepog, i dobrog i zajedništvo s ljudima u svrhu zajedničkoga rasta biti elementi koji će određivati izbore potrošnje, štednje i investicija”.

Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, 50-51

Dokumenti Reda

§1. *Materijalno siromaštvo bez duhovnoga siromaštva može dovesti do asketizma koji dovodi do samodopadnosti (usp. Opom 14); duhovno siromaštvo bez materijalnoga siromaštva svodi siromaštvo na prazan govor (usp. NPr 9 i PPr 6). Između dvije dimenzije postoji kružni tok i uzajamnost.*

§2. *Neka se, stoga, svakom bratu i kandidatu pomogne da shvati vrhovnu vrijednost trijeznosti i strogosti u življenju, kao duboko prijanjanje Isusu Kristu i stilu života «njega i njegove sromašne Majke», kao eshatološki navještaj Kraljevstva koje (usp. 1Kor 7,30-31), kao traženje onoga što je bitno u hodu vjere, kao slobodu u sučeljavanju s idolima svakoga vremena, kao soldiarnost s onima koji nemaju potrebu.*

Ratio Formationis Franciscanae, 80

Za dijalog i za uzajamno dijeljenje

- Razgovarati o točkama 3, 4, 5 i 6 *Kriterija za solidarnu i etičku uporabu naših ekonomskih resursa.*
- Ima li u ekonomskim pitanjima našega bratstva transparentnosti? I u bratstvu naše jedinice?
- Je li naše bratstvo uzelo u ozbiljno promatranje potrebu da se razmišlja o etičkoj uporabi prirodnih resursa u kontekstu krize okoliša koju proživljavamo i da se donesu odluke za čuvanje stvorenoga?
- Postoji li kakva konkretna gesta i kakvo djelo koje možemo predložiti kao odgovor na naš razgovor?

Završna molitva (moli se zajedno):

O sveti Franjo, koji si na La Verni obilježen svetim ranama, svijet čezne za tobom koji si ikona rassetoga Isusa. Treba tvoje srce otvoreno Bogu i čovjeku; treba tvoje bosa i ranjene noge, tvoje probodene i u molitvi uzdignute ruke. Žudi za tvojim slabašnim glasom, ali jakim, u snazi evanđelja.

Pomozi, o Franjo, današnjim ljudima da spoznaju i priznaju zloću grijeha i da u pokori traže očišćenje od njega. Pomozi im da se oslobode i samih struktura grijeha što pritišću današnje suvremeno društvo.

U savjesti vodećih ljudi na vlasti nanovo oživi neodgodivost mira u državama i među narodima.

Prelj u mlade svoju životnu svježinu Koja je kadra suprotstaviti se zasjedama mnogostrukih kultura smrti. Uvrijeđenima i povrijeđenima od svake vrsti zloće, Franjo, posreduj svoju radost umijeća praštanja. Svi-
ma koje razapinje trpljenje, glad i rat, ponovno otvori vrata nade. Amen.

Ivan Pavao II., *Molitva svetom Franji na La Verni*

Sadržaj

PREDGOVOR	3
UVOD	5
I. EVANĐEOSKO-FRANJEVAČKI TEMELJ	9
II. KRITERIJI ZA TRANSPARENTNU, SOLIDARNU I ETIČKU UPORABU NAŠIH VREMENITIH DOBARA.17
1. Odakle dolazi naš novac.18
2. Čemu služi novac i kako ga upotrebljavamo.20
3. Transparentnost, strogost i zakonitost.27
4. Etička i solidarna uporaba prirodnih dobara28
5. Projekt života i poslanja28
6. Formacija29
III. LISTIĆI ZA ANIMIRANJE31
I. Ekonomija, etika i solidarnost.32
II. Porijeklo našega novca.36
III. Kako trošiti novac.39
IV. Uzajamno dijeliti dobra sa siromasima43
V. Štedjeti novac47
VI. Franjevačko upravljanje novcem i dobrima50

Curia generale dei Frati Minori
Via Santa Maria Mediatrix 25
00165 - Roma

www.ofm.org